

DIÀLEG

Tot Catalunya formava part de l'imperi Folch i Torres

SEMPRONIO

Una exposició relativa a *En Patufet!* Volen tema més suggestiu per a la meua generació. Fou un setmanari, una font a la qual, físicament i sentimental, tots en abeuràrem. Malgrat que sovint i en públic a cops ho neguèssim. L'equívoc consistia a qualificar *En Patufet* d'ensucrat, creure que els patufistes, xics i grans, eren llepafils, d'extracció i sensibilitat burgeses. L'escriptor Llorenç Sant Marc, que ha evocat amb encert els baixos fons barcelonins de primeries de segle, afirma que al legendari *Districte Cinquè* -pispes, meuques, pinxos, etc.-, els divendres es produïa una mena de col·lapse d'activitats, una espècie de ventijol de bons sentiments orejava aquells malfamats barris.

-Ha sortit *En Patufet* -se sentia pertot.

I els mossegues no tornaven a la feina, les barjaules no s'acobraven de bell nou, sense, abans, haver vessat llàgrimes amb la pubilleta que, en una caseta del Marisme, mor d'amor tot esperant la tornada del promès...

En ocasió del centenari del seu naixement ja es va parlar molt de Josep Maria Folch i Torres. Es parlà molt d'ell i s'acabà fent-li justícia car intel·lectualment romania bastant desconsiderat. Hom abominava la seva literatura, titllant-la de castradora. A *En Patufet* s'hi oposaren d'altres setmanaris que volien ser cultes i distingits, i que no passaren de flors d'un dia. *En Patufet* era indestronable. I, a cavall seu, Folch bastí un imperi: novel·les, espectacles per a infants, Pomells de Joventut... Per liquidar-lo, fou indispensable la Guerra Civil. Jo, que essent un marrec vaig adoptar ben tost una actitud crítica enfront de Folch i de la seva obra, posteriorment me n'he penedit. No n'apreciava els valors, només en comptava els defectes. Arran de l'estrena de *La Ventafocs*, requerit per un diari en qualitat de crític infantil (tenia jo dotze anys), vaig escriure una crònica pedant, "carregant-me" la comèdia... La veritat és que la figura de Folch s'ageganta en el record.

Possiblement els historiadors i els pagneristes d'*En Patufet* siguin també injustos esmentant ràpidament, com de passada, l'editor, Josep Bagunyà, al qual escau, potser, el títol de pare del popular setmanari. Ja sé que l'autèntic pare fou un altre, concretament Aureli Capmany, folklorista, i titellaire, propietari d'una cistelleria a la Rambla de les Flors. L'any 1904 se li acudí llançar un setmanari infantil, el nom de *Patufet* sortí del seu magí. A Capmany, jo, de menut, el vaig conèixer quan venia a explicar rondalles a la meua escola. De gran, vaig tractar-lo a la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès, on ocupava sempre la mateixa taula al costat d'un dels balcons que donen al jardí. També el veia a l'Arxiu Històric de la Ciutat, del qual era funcionari. Un gran

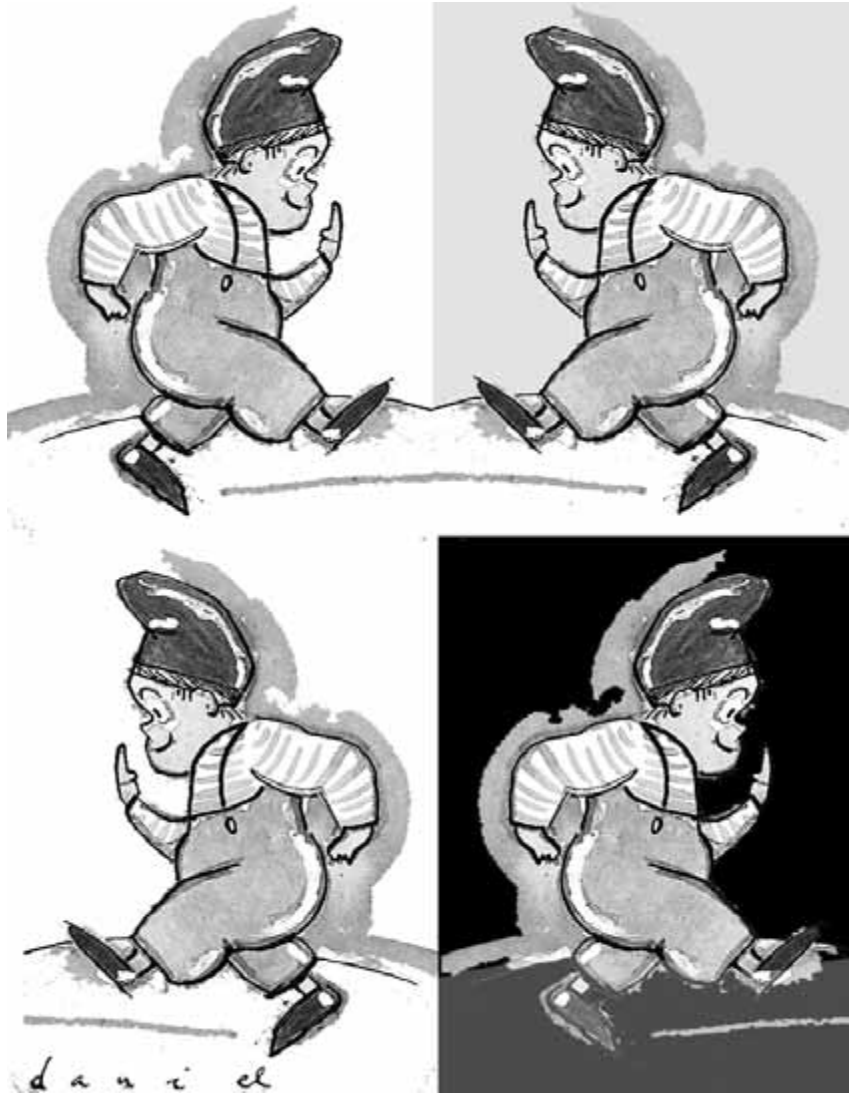
treballador, que a l'Ateneu i a l'Arxiu emplenava pilots i pilots de fitxes referides a folklore.

Però imagino que Aureli Capmany era d'aquells a qui el treball fa més savis que rics. *En Patufet* fou una bella pensada, però els comptes no li sortien al seu fundador. Així, un any després se'l va vendre per cinc-cents pessetes a Josep Bagunyà, editor del setmanari satíric i polític, de la Lliga Regionalista, *Cu-cut!* *En Patufet* venia a ser el seu germà petit i, en forma d'eixerit vailet, va sortir del llapis del diuixant Antoni Muntanyola i Carné, que signava amb l'anagrama *Amyc*.

Que Josep Bagunyà era molt llest ho certifica el fet d'haver convertit Folch i Torres en el principal col·laborador del nou *Patufet*. En aquell abrandat escriptor que, per les seves conviccions patriòtiques, havia tastat fins i tot l'exili, Bagunyà hi intuï un educador, un possible apòstol de la joventut. I no va equivocar-se.

En el meu record, les *Pàgines viscudes* romanen estretament associades al dibuixant Junceda, que les il·lustrava. Jo m'atreveria a dir que, tant com la ploma de Folch, el llapis de Junceda forjà el reeiximent, creà l'estil de les *Pàgines viscudes*. Potser allò que literàriament coixjava en aquestes, ho suplien les il·lustracions. En parlar d'*En Patufet*, és inexcusable l'homenatge als seus tres més assidus dibuixants: Joan Llaveries, sense rival per descriure la natura, el mar, la muntanya, els animals; Gaietà Cornet, que tenia al seu càrrec la part xiroia, caricatures i acudits; i Joan G. Junceda, el més agut cronista gràfic de la Barcelona del primer terç de segle. Veí del carrer de València tocant a la rambla de Catalunya, sant baró, treballador infatigable, *alter ego* de Folch i Torres, posseïa Junceda les virtuts típiques de la dreta de l'Eixample, sector urbà que el seu llapis reproduí i glossà milers de vegades.

Com era lògic, davant la centúria transcorreguda després de la seva desaparició, a *En Patufet* li han eixit compe-

impensada i fabulosa. L'any 1920, arran d'una seva "pàgina viscuda", Folch llançà la iniciativa de crear un moviment juvenil amb finalitats morals i patriòtiques. Es tractava de fer bones obres, tot pensant en la redempció de Catalunya. Se'n dirien Pomells de Joventut. La pa-

raula *pomell*, de sabor arcaic i floral, suscità la ironia dels adversaris d'*En Patufet*. Però entre els lectors d'aquest va caure com aigua del cel, originant una abundosa, una fantàstica collita. Catalunya es va omplir de Pomells de Joventut. Un dels primers constituïts, a Molins de Rei, tenia per nom Corona de Roses i es va estrenar fent celebrar "una missa amb ofertori pel difunt batlle de Cork". Aquest independentista irlandès, mort al final d'una llarguíssima vaga de fam, gaudia a Catalunya gairebé consideració de màrtir propi. Les noies van assistir a la missa amb llacets catalans endolats... Recullo aquest fet, un entre molts, per donar idea d'un clima. D'altra manera no es comprendrien els Pomells de Joventut. Se'n fundaren cent, cinc-cents, un miler... Cada fita d'aquestes era cele-

brada amb gran esclat. L'entusiasme, contagiós, trobava fórmula darrera fórmula de polir el cerimonial. A les noies del Pomell sarrianeu Flors d'Ametller, Montserrat Tusell i les filles de Maragall i de Prat de la Riba, que estuiejaven a Catellterçol, se'ls va acudir anar a missa cofades amb caputxa blanca, substituint els vels i zèfirs que s'usaven. La iniciativa assolí un èxit rodó. Les pomellistes d'arreu adoptaren la caputxeta, que el setembre del 1923, manant ja el director militar i prohibits els Pomells, es convertí en una peça nefanda. Com que els diumenges, en alguns pobles, encara se'n veien, el governador, general Losada, va publicar una ordre dient que "teníendose noticia de que concurren a las iglesias grupos de niños vistiendo las capuchas (?) y ostentando emblemas que constituyen el distintivo de dicha agrupación (els Pomells), cesará para lo sucesivo la tolerancia que se ha venido teniendo para dicha falta".

Plego. Deixo amb la paraula a la boca ni més ni menys que a un governador militar de Barcelona, el general Losada. Espero que, amb el temps, algú historiarà el patufisme clandestí...

• ANDREU AVELLÍ ARTÍS I TOMÀS, "SEMPRONIO". PERIODISTA, ESCRITOR I COMEDIÒGRAF. CRONISTA OFICIAL DE LA CIUTAT DE BARCELONA

El fenomen social trobà una derivació